

UMUMTA`LIM MAKTABLARDA INGLIZ TILI O`QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI

Samarqand viloyati Urgut tumani 153-maktab Ingliz tili o`qituvchisi

Nizomova Gulandom Qaxxorovna

Annotatsiya: Hozirgi davrda ingliz tili jadal rivojlanib kelayotgan tillar qatoriga kiradi. Shuningdek, bu jadallashuv yurtimizni ham chetlab o'tgani yo'q. Albatta bu yurtimiz uchun ham, odamlar uchun ham yuqori takomillanishlarni bir belgisi hisoblanadi. Ushbu maqolada ingliz tili o`qitishning samaradorligini oshirish masalalari haqida so`z yuritilgan.

Kalit so'zlar: ingliz tili, uslub, fan, til o`rganish, xorijiy mamlakat, o`quvchi, ta`lim-tarbiya, metodika.

KIRISH

Ma'lumki Shuning uchun ham ingliz tilini o'qitishda o'ziga xos bir tajribada, sinalgan shaklda amalga oshirilishi maqsadga muvofiqdir. Xalqaro munosabatlar avj olgan zamonamizda tillarni bilish, ayniqsa ko'p tillilik ulkan ahamiyat kasb etadi. Til o`rganish kishilik jamiyatida eng muhim sohalardan biri hisoblanadi. Muloqot vositasi bo`lmish tilni tabiiy muhitda ya'ni oilada, jamoatchilik orasida yoki uyushgan holda amaliy egallash mumkin. Til hodisalariga oid bilimlar esa nazariy jihatdan o`rgatiladi. Ingliz tili-bu xorijiy mamlakat tilidir. ushbi til G`arbiy Yevropa (ingliz, ispan, nemis, faransuz) tillari va Sharq (arab, turk, fors, xitoy, hind) tillari o`qitilib kelinmoqda. Ingliz tilidagi so`zlasuv asosan, darsda o`qituvchi rahbarligida kechadi. Ingliz tilini o`quvchilarga o`rgatish muayyan jihatlari bilan keskin farq qiladi. Bu esa, o`z navbatida, tegishli ingliz tili o`qitish texnologiyasini qo`llashni taqozo etadi. Ayni paytda ingliz tili o`qituvchisi fanni o`qitish

metodikasining yutuqlarini puxta o`zlashtirish orqali o`quvchi-o`qituvchining to`plagan til tajribasi me`yorini aniq bilishga va uni yanada takomillashtirishga erishadi. Ingliz tilini samarali o`rgatish uning metodikasini bilishni taqozo etadi. Ingliz tilini o`rganish va o`rgatish ko`p jihatdan ingliz tili o`qitsih metodikasi masalalarini nazariy tomondan ishlab chiqilishiga va nazariyaning amalda samarali qo`llanilishiga bevosita bog`liqdir

Ingliz tili predmeti orqali ta`lim-tarbiya berish jarayoni va usullari, ingliz tili o`rgatish ilmi, o`qituvchi va o`quvchi faoliyatini o`rganish metodikaning predmeti sanaladi.

Tarjima metodi asosan ikki ko`rinishda bo`lib, grammatika-tarjima va matn-tarjima metodlari nomi bilan yuritiladi. Grammatika-tarjima metodi nuqtayi nazaridan chet til umumta`limiy maqsadda o`rganilgan. Grammatik mashqlar til o`rganuvchining mantiqiy tafakkurini o`stirish maqsadida bajarilgan. Grammatik bilimlarni bayon etish ta`limning asosiy maqsadi deb qabul qilingan.

Bu metodning asosiy prinsiplari quyidagilardan iborat:

1. Til organish yozma nutqqa asoslangan hisoblanadi
2. Organish predmeti qilib grammatika olingan, leksika ham unga tobe ravishda tanlangan hamda grammatik mashqlar bajarish asosiy ish usuli bo`lgan.
3. Oldin, grammatik qoida yod olingan, so`ng esa qoidalar asosida gaplar tuzish tavsiya qilingan.

Grammatika-tarjima metodi nuqtayi nazaridan ingliz til umumta`limiy maqsadda o`rganilgan. Grammatik mashqlar til o`rganuvchining mantiqiy tafakkurini o`stirish maqsadida bajarilgan. Grammatik bilimlarni bayon etish ta`limning asosiy maqsadi deb qabul qilingan. Bu metodning asosiy prinsiplari quyidagilar:

1. Til o`rganish yozma nutqqa asoslangan.
2. O`rganish predmeti qilib grammatika olingan, leksika ham unga tobe

ravishda tanlangan. Grammatik mashqlar bajarish asosiy ish usuli bo`lgan.

3. Oldin, grammatik qoida yod olingan, so`ng esa qoidalar asosida gaplar tuzish tavsiya qilingan.

4. Grammatik shakl va so`zlarning ma`nosi so`zma-so`z tarjima vositasida ochib berilgan.

5. So`zma-so`z tarjima va quruq yodlash yo`li bilan til materiali o`zlashtirilgan.

6. So`zlarni kontekstdan tashqarida, yakka yodlash bilan chegaralanilgan.

Ingliz til ta`limidan ko`zlangan maqsadning yangicha talqinida, asosan, pragmatik tilshunoslik tadqiqotlari natijalariga tayanildi. Tilshunoslikning mazkur sohasi tilni tilga oid shakl tizimi emas, balki inson faoliyati sohasi deb talqin qiladi.

Ingliz tilini o`rganish ko`p qirrali ta`limot bo`lib, bu jarayonda inson murakkab psixologik o`zgarishlarni boshdan kechiradi. Jumladan ona tili bilan chet tilini taqqoslash jarayoni yuzaga keladi. Bu jarayonda o`rgatishning turli metod va texnologiyalaridan foydalaniladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida chet til bilan ona tilini taqqoslab o`rgatish samarali natija beradi. Ingliz til o`rgatish uning metodikasiga oid bilimlarga ega bo`lishni taqozo etadi. Metodika va texnologiyalar chet til o`rganish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Darsni tashkil qilishda metodika fanining turli usullari mavjud. Ingliz til o`qitish metodikasida keng qo`llaniladigan metodlar: kommunikativ didaktika metodi, madaniyatlararo muloqotni tashkil qilish metodi va mashqni tashkil qilish metodi hisoblanadi. Uchala metod bir biri bilanchambarchas bog`liq va bir-birini to`ldiradi. Metodika fani didaktika fani bilan bog`liq bo`lganligi sababli, chet til o`rganish mobaynida kommunikativlikka asoslaniladi va kommunikativ didaktika metodi yuzaga keladi.

Kommunikativ didaktika metodinini qo`llash jarayonida pedagogning madaniyatlararo muloqotni shakllantirish metodi ham shakllanadi. Ingliz til o`rganish natijasida o`zga mamlakat madaniyati ham o`zlashtiriladi. Ingliz

taʼlimida kerakli bilimlarni egallash uchun mashqni tashkil qilish texnologiyasi muhim ahamiyat kasb etadi. Barcha bilimlarni oʻzlashtirish uchun mashq eng yaxshi usul hisoblanadi. Mashq nafaqat ingliz til taʼlimida balki barcha soha bilimlarini oʻzlashtirishda ham ijobiy natija beradi. Darsni samarali tashkil etish, unda pedagog faoliyati va zamonaviy pedagogik texnologiyalarning oʻrni beqiyosdir. Ingliz tilini oʻrganish jarayonini kommunikativlikka yondashgan holda tashkil qilish, keyingi bosqich madaniyatlararo muloqot darajasiga yetkazish, bunday natijalarga erishish uchun esa, soʻngi qadam, “mashq texnologiyasi”ga eʼtibor qaratish muhim. Ingliz til oʻrgatish jarayonini natijaviy tashkil etish uchun zamonaviy pedagogik axborot kommunikatsiya texnologiyalariga oid bilimlarni egallashni taqozo etadi.

Xulosa

Yuqoridagi keltirilgan fikr va mulohazalarga asoslangan holda ingliz tilini oʻzlashtirish va koʻnikmasini hosil qilish hamda oʻz-oʻzini baholash shkalalari asosida tilni bilishning noldan idealgacha spektrida koʻp darajali shkalalardan foydalanish asosida olib borilishi maqsadga muvofiqdir. Shu bilan bir qatorda oʻquv mashgʻulotlarini yoki ingliz tili kabinetida tashkil qilish, muloqot muhitini, kommunikativ muhitni yaratish, guruh xonasini tashkil qilishga qoʻyiladigan talablarga alohida oʻrin beriladi. Individual ish tinglovchilar, guruhlar va juftliklarni takomillashtirish texnikasi, mashgʻulotlar mobaynida oʻquv faoliyatini boshqarish usullari ham oʻquv mashgʻulotlarini oʻquvchilarga yanada qiziqarli tarzda etkazilishiga amaliy ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kundagi oʻqitish amaliyotimiz bilan taqqoslaganda, oʻquvchilar tomonidan oʻzlarining ilk bilimlarini, intilishlarini, tajribalarini aqliy hujum, kutish va ijodiy faoliyat tarzida faollashtirish uchun oʻqituvchining harakatlari tufayli oʻz matnlarini idrok qilishlari alohida qiziqish uygʻotadi. Shubhasiz, oʻquvchilarning dastlabki matnli faoliyati oʻqituvchi tomonidan matn bosqichida haqiqatda

taqdim etilgan ingliz tili nutqi namunasining mazmuni va xususiyatlariga rahbarlik qiladi. Bu yerda mas'uliyat bilan o`quvchilar tomonidan yaratilgan va o'quv matnlarini solishtirish amalga oshiriladi. Natijada esa, o`quvchilarning ingliz tilini mukammal o`rganishlari hamda ularning til savodxonligini oshirish samaradorligini oshirish masalalari yanada takomillashadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O`zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Ta`lim muassasalarida chet tillarni o`qitishning sifatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to`g`risida`gi 610-son Qarori. O`zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to`plami. 32 (792) son, 2017. – B. 167-169.
2. O`zbekiston Milliy Ensiklopediyasi-T.: O`zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2004. 164 b.
3. O`zbek tilining izohli lug`ati. A.Madvaliev tahriri ostida.-T.: O`zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2004.- 571 b.